



# ובל מאמרים

## פרשת משפטים

### מאוצרות אמונים פניני אמן ותפילה בפרשה

#### ההפסד הכרוך בנסיעה ברכב לבית הכנסת

"שָׁלַשׁ רִגְלִים תַּחֲגֹּלֵךְ לִי בְשָׁנָה" (כג ז')

רבנו בחיי הביא בשם המדרש כי מנע שגמאר כאן: "שָׁלַשׁ רִגְלִים" ולא: "שָׁלַשׁ פְּעָמִים" כדלהלן (פס"ז), למדנו: "אזהרה לישראל שלא יעלו אלא ברגליהם".

על פי דברי המדרש כתב הפוסק רבי אליעזר יהודה ולדנברג הוראה מעניינת הנוגעת לפסק השולחן ערוך (או"ח צ"ב) כי: "מצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת", ולדברי המגן אברהם (ס"ק כג), כי אף "אם יש שתי בתי כנסיות בעיר, טוב לילך לרחוקה, כי שכר פסיעות יש".

מדברי המדרש מובא כי רכיבה על חמור או נסיעה בעגלה אינה מוגדרת כ'הלכה', ויש ללמוד מכך כי המסוגל לצעוד ברגליו לבית הכנסת, אין ראוי שייסע לשם ברכבו, שכן בנסיעה ברכב אין מקיימים את מצוות 'ריצה לבית הכנסת' וכן אין בה את מעלת 'שכר פסיעות'. ואף מי שאין באפשרותו לצעוד, ראוי שיחנה את רכבו ברחוק מה מבית הכנסת, ומשם ילך במרצה עד לבית הכנסת, כשייקים לכל הפחות את המצווה לרוץ לבית הכנסת.

ש"ת ציץ אליעזר חלק יב סי' ז

#### לא לגרוע ולו 'אמן' אחת

"שָׂאָרָה פִּסְוָתָה וְעָנְתָה לֵאמֹר: יְגָרַע" (כא י')

מלשון הכתוב: "עָנְתָה לֵאמֹר: יְגָרַע", דרש רבי מרדכי הכהן מצפת רמז לחובת האדם להקפיד להתפלל כל תפילה בעונתה, והוסיף כי דקדקה התורה וכתבה 'עָנְתָה' בכתב חסר, כדי לרמוז לנו על חובתנו להקפיד להקטיב היטב לברכות כדי שלא לגרוע אף עניית 'אמן' אחת, שכן עניית 'אמן' כהלכתה היא המסייעת לקבלת התפילה.  
שפתיה כהן

#### תפילה לרבים - ברכה ליחיד

"וְעִבְדְתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרְתִי מִחֶלְקְךָ מִקָּרָב" (כג ח')

עבודת הלב, היא תפילה, הוזכרה בפסוק בלשון רבים: "וְעִבְדְתֶם", ואילו שכרה: "וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ..." נאמר בלשון יחיד, מדוע?

כמה תירוצים ניתנו לקושיה זאת:

א. האלשיך הקדוש ביאר: פתחה התורה בלשון רבים, כיוון שהתפילה רצויה יותר כשהיא נאמרת ברבים, וסיימה בלשון יחיד, כיוון שהשכר ניתן לכל אחד ואחד לפי מידת המאמץ שהשקיע בכוונה בתפילתו (תורת משה).

ב. מהר"ט צהלון מחכמי צפת תירץ: כיוון שתפילה הנאמרת ברוב עם רצויה ומתקבלת יותר, נאמרה התפילה בלשון רבים. אך כדי שלא נטעה לסבור שתפילה הנאמרת ביחידות אינה מתקבלת, דקדקה התורה לכתוב את השכר בלשון יחיד (מגן אבות' על אד"ר ג' י').

#### אין התפילה מתקבלת 'עד שיאמר וישנה'

"וְאָם אָמַר יְאִמַר הַעֲבֹד אֶהְיֶה אֶת אֲדֹנָי אֵת אֲשֵׁתִי וְאֵת בְּנֵי לֵא אֶצְאָה חֶפְשִׁי" (כא ה')

במסכת קידושין (כב א) דרשו מכפל הלשון: "וְאָם אָמַר יְאִמַר" - "עד שיאמר וישנה". כלומר, אין העבד נרצע ומשתעבד עד היובל, אלא אם שנה ואמר: "אֶהְיֶה אֵת אֲדֹנָי..." שתי פעמים.

והנה, במדרש (תנחומא ותחתון ד, ע"פ עץ יוסף) הובא הפסוק שלפנינו כאחת מאותן תפילות רבות שנשא משה רבנו, כדי לזכות ולהיכנס לארץ. שכן אמר משה: "כתבת בתורתך: וְאָם אָמַר יְאִמַר הַעֲבֹד אֶהְיֶה אֵת אֲדֹנָי וגו', ואני עבדך אהבתי אותך [אדוני], את תורתך [אשתי] ואת בניך [בני]. אגא, אל תוציאני מן העולם כשאני חופשי מאותן מצוות רבות התלויות בניסיתי לארץ". על כך השיבו הקדוש ברוך הוא (דברים ג כו): "יֵב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דָּבָר אֶלִי עוֹד בְּדַבְּרִי הָזֶה".

ולכאורה קשה כיצד עונה התשובה שקיבל משה על טענתו? ביאר זאת המהרי"ל דיסקין על פי דברי הגמרא שהובאו לעיל: אכן, בכוח טענה זו יכול היה משה לזכות ולהיכנס לארץ, אך מאחר שגורה ההשגחה כי לא יזכה לכך, מנע ממנו ה' מלחזור על דבריו, ובכך כבלה טענתו. שהרי אף דברי העבד אינם מתקבלים אם אמרם פעם אחת בלבד.

קובץ שיעורים קידושין קלב

#### בין רפואת בשר ודם לרפואת הבורא יתברך

"וְרָפָא יִרְפְּא" (כא ט')

"וְרָפָא יִרְפְּא" - מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות "ב"מ פה א). דרש רבנו חיים ויטאל:

על רפואה הבאה בידי שמים אמר הכתוב (לעיל טו כו): "כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ" - באות פ"א רפוייה, לפי שרפואה הבאה מאת ה' אינה מותנית במכאובים או בניטילת סמי מרפא חריפיים. ואילו כאן נאמר: "וְרָפָא יִרְפְּא" - האות פ"א כפולה ודגושה, כיוון שרפואתו של בשר ודם הינה אישית, כרוכה במאמץ ולעיתים אף בייסורים. הוסיף ואמר מרן 'החפץ חיים':

מסיבה זו אנו מבקשים בתפילת 'שמונה עשרה': 'רפאנו ה' ונרפא' [כפ"א רפוייה], שרפואתו בתבוא מאת ה' בצורה קלה ונוחה, ולא נזדקק לרופאים.

עץ הדעת טוב; חפץ חיים' עה"ת

#### 'חנינה' תלויה ב'תחנונים'

"וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשִׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אֲנִי" (כב כו)

פירש רבנו הגר"א:

ההבדל בין 'רחום' ל'חנון' הוא: תואר 'רחום' מלמד על מידת הקדוש ברוך הוא לרחם על האדם בשעה שהוא נתון בצרה, לעומת זאת 'חנון' מלמד על מידת הקדוש ברוך הוא לחון את האדם כאשר הוא מרבה להתפלל ולזעוק על כך. על כן בפסוק שלפנינו נאמר: "וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשִׁמַעְתִּי כִּי חֲנוּן אֲנִי".

בכך ביאר הגאון את דברי הגמרא (ברכות כב ב): "העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים" - הנושא תפילתו כדבר שגרתו וקבוע ללא התרגשות וזעקה, ותפלתו דומה לעיו כמשא, לא יזכה לחנינה מיד הקדוש ברוך הוא. זאת משום שמידת 'חנון' תלויה בריבוי זעקה ותחנונים.

ש"ת אליה' ברכות ד ד

ג. רבי יעקב זוד וילובסקי - הרידב"ז פירש זאת על פי הכלל שקבע רבנו הגר"א, כי במקום שנקט הכתוב לשון יחיד, כוונתו לכלל ישראל, כגון (תהלים קיח ב): "אִמְרוּ נָא יִשְׂרָאֵל", ובמקום שנקט לשון רבים, כוונתו רק לחלק מישראל, כגון (שם פס"ו): "אִמְרוּ נָא בֵּית אֱהָרֹן", לפי כלל זה יש לפרש כי לפיכך נאמרה התפילה בלשון רבים, והשכר בלשון יחיד, ללמדנו כי אף אם רק הצדיקים שבינינו יתפללו על הצרה, ניושע ונתברך כולנו בזכותם (נימוקי רידב"ז).

ד. באופן נוסף פירש זאת רבי חיים אלטר פנט, רבה של ד"מ אביב: במסכת בבא קמא (גב א) קבעו חכמים כי: "כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחילה", ויש לומר כי לכך רמז הכתוב: "וְעִבְדְתֶם" - אם תכוון בתפילתך אף על זולתך, מובטח לך כי תיענה אתה תחילה ויקוים בך: "וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ" (תפוחי חיים).

#### 'לחמך' ו'מימך' - לאחר שתברך

"וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ" (כג ח')

דרש רבי יחיאל איכל המגיד ממעליץ:

במסכת ברכות (לה א) הקשתה הגמרא כי הפסוק (תהלים כד א): "לַה' הַאֲרֵץ וּמְלוּאָה", סותר לכאורה את הפסוק (שם קטו טז): "וְהָאָרֶץ נְתַן לַבְנֵי אָדָם"? ותירצה: "כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה". ויש לומר כי אף בפסוק זה רמז לכך: "וּבְרַךְ" - רק לאחר שתברך על המאכל ועל המשקה, יהפוך הוא להיות בגדר: "לַחְמֶךָ", ו"מִימֶיךָ".  
מגיד תהילות

#### אימתי יש לברך על המצוות?

"וַאֲתַנְּהָ לָךְ אֵת לַחְתְּ הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי לְהוֹתֶם" (כד ב')

בירושלמי (ברכות ו א) דרשו מהפסוק שלפנינו: "ומנין שכל המצוות טעונות ברכה? רבי תנחומא ורבי אבה בר כהנא בשם רבי אלעזר: וַאֲתַנְּהָ לָךְ אֵת לַחְתְּ הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה" - הקיש תורה למצוה; מה תורה טעונה ברכה לפנינו, אף מצוה טעונה ברכה לפנינו.

בש"ת 'קול אריה' (ו) למד מדברי הירושלמי כי ברכת המצוות הינה חובה מן התורה, שלא כמפורש בתלמוד בבלי (ברכות טו א) שחייב זה הוא מדרבנן. אך הפירי מגדים' (פתיחה לה' ברכות טו) כתב כי אף הירושלמי סבר כדברי הבבלי, וראייתו מן הכתוב אינה אלא בגדר 'אסמכתא' בעלמא.

עוד דקדק בעל ספר 'חרדים' (בפירושו לירושלמי) מלשון הירושלמי: "שכל המצוות טעונות ברכה", כי אכן כל מצוות היעשה' ללא יוצאת מן הכלל, טעונות ברכה לפנינו, ואף הביא שכן נהג רבנו אליהו מלונדרשי, וכפי שהעיד על עצמו בפסקיו (מהד' תשס"ז, עמ' לב): "נראה לי שכל מצוות עשה צריך לברך, ולפעמים אני רגיל לברך: אשר קדשנו במצוותיו וצוינו לקום מפני שיהי... להזדרז פני זקן, וכן לכל שאר מצוות עשה".

למעשה, דעת רוב הראשונים היא שחייב ברכת המצוות חל רק על מצוות מסוימות, ואף הביאו כמה וכמה כללים והגדרות לכך (ראה תשובת הרשב"א י א יח ועוד).



### השטר-ברכה, החותם-אמן!

כתב המקובל רבנו מרדכי הכהן מצפת, מגורי האר"י הקדוש בספרו 'שפתי כהן' בפרשתנו: **'ואומרים אמן, שהוא הקיום - שפירושו 'אמת', שאין השטר מתקיים אלא בחותמיו'.**

אמן. מילי קטנה - משמעות גדולה.

## תענה אמונים הארות בסדר התפילה

### קריאת שמע - פרשת 'ואהבת' (ח)

#### לבישת תפילין בשעת התפילה

בדברי הרמב"ם שהבאנו במאמר הקודם מבואר כי מעיקר הדין היה עלינו להתעטר בתפילין במשך כל היום כפי שאנו מקפידים ללכת בציצית כל היום. וכך אכן נהגו כל ישראל בימי התנאים והאמוראים, כמתבאר ממקומות רבים בגמרא ובמדרשים.

כיוון שנחלשו הדורות, ובשל העובדה כי הנחת התפילין מחייבת נקיות הגוף וטהרת המחשבה (שבת מט א, וראה 'צדקת הצדיק' אות רכ), לפיכך פשט המנהג בקרב רוב העם להניח לכל הפחות בשעת קריאת שמע ותפילה, וזאת על פי דברי הגמרא (ברכות י"ב): "כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו", ובפרט שבזמן קצר זה שבו עוסק האדם בעניינים רוחניים, קל לו לשמוח על גופו ומחשבתו (משנה ברורה לו ה-ו).

וכך הביא הטור להלכה (ס' לו): "מצות להיותן עליו כל היום, אבל מפני שצריכין גוף נקי... וצריך שלא יסיח דעתו מהן בעודן עליו, ואין כל אדם יכול ליהרהר בהן, על כן נהגו שלא להניחן כל היום, ומכל מקום צריך כל אדם ליהרהר בהן להניחן בשעת קריאת שמע ותפילה".

אכן יש לדעת כי ב'משנה ברורה' (שם, בנה"ל) הביא שמקצת פוסקים נקטו כי חובת הנחתן כל היום היא מצווה מן התורה, ולכן מי שידוע שיכול לשמור על גופו נקי ועל מחשבתו מתייחס הדעת, בוודאי צריך להתעטר בתפילין כל היום, ואשרי חלקו שזוכה לקיים את המצווה כדינה. ובראשית חכמה (שער הקדושה פ"ו מ-מא) האריך במעלת הדבר, ואף פירש כי על כך דרשו בגמרא (שבת קנ"ג א) את הפסוק (קהלת ט ח): "בְּכֹל יְתָר יְהִי בְגֵדֶיךָ לְבָנִים" - "אלו ציצית", "וְשָׂמְךָ עַל רֵאשְׁךָ אֶל יָחָסֶר" - "אלו תפילין", וכתב כי על כן מי שיכול לשמור עצמו, חייב ללבושן אפילו שלא בשעת תפילה.

אף רבים מגדולי ישראל דורות האחרונים, ובראשם רבנו הגר"א ותלמידיו דקדקו להניחן למשך כל שעות היום, ואף עוררו רבים לנהוג כמותם כמדת חסידות, ובלבד שיקפידו על גוף נקי (ראה 'מגן גיבורים' לו סוף אות ב).

#### התפילין מועילות לתפילה

כאמור, מעלה מיוחדת יש למתפלל בתפילין. וכך הוכיחו הראשונים (ראה רבנו יונה ח א מה"ח) אף מהמשך דברי הגמרא (ברכות שם): "אמר רבי יוחנן: 'הרועה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה... ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל', וכך כתב אף הרמב"ם (תפילין ד לו): "אף על פי שמצותן ללבושן כל היום, בשעת תפילה יותר מהכל".

הביא הטור (שם) בשם הגאונים: "אמר רבא: 'כל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא קריאת שמע ומתפלל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא'. אביי אמר: 'מערב אני בו שאין גיהנם שולט בו'. רב פפא אמר: 'מערב אני בו שאין יצר הרע שולט בו'".

עוד אמרו בגמרא (ברכות שם) כי הקורא קריאת שמע בלא תפילין: "כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים", וביאר 'חתם סופר' (דרשות, ח"א דף קצ"א) כי כשם שטעם הקרבת המנחה עם העולה היא שמוש שהעולה יש בה קצת צורך לעומת המנחה שהיא כלייל לה' (ראה 'תורת משה' לחת"ס, ויקרא ע"י א), כך היא מעלת התפילה עם תפילין; בתפילה יש קצת צורך עצמי, אך התפילין הן רק לשם שמים.

מלבד זאת כתב רבי צדוק הכהן מלובלין ('צדקת הצדיק' אות רכ) כי התפילין מגנות ממחשבות זרות, ועל כן יש להקפיד להתעטר בהן לכל הפחות בשעת התפילה, כדי שמכוחן יישמר המתפלל ממחשבות זרות בשעת התפילה.

ועל כך אנו מבקשים ב'יהי רצון' שקודם הנחת תפילין: "ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי להיות לי חיים ארוכים... ומחשבות קדושות בלי הרהור חטא ועון".

#### סגולה לאריכות ימים

ב'משנה ברורה' שם הביא על מעלת המניח תפילין כל היום את המובא בגמרא (מגילה כא א) על אודות רבי זירא שהעיד על עצמו שזכה לאריכות ימים בשכר שהקפיד לא לילך ארבע אמות בלא תפילין. ובשורת' 'תשובה מאהבה' (ח"ב ס"י ורא אית מג) פירש ששכר זה הוא דווקא כשמאריך בלישתן ולא כשלבושן לזמן מועט ופושטן.

אף בגמרא בשבת (ק"ח ב ע"פ ר"ש"י) שם התפאר רב ששת בשכר הגדול שצפוי לו על כך שלא הלך ארבע אמות בלא תפילין. וביאר מהרש"א (ח"א שם) כי לא ביקש רב ששת שכר על המצוות, אלא בא לומר כי המקפיד בהן ככל יכולתו, משמים מסייעים ביזו שיכול להוסיף ולקיימן בכל עת, וממילא מתרבה שכרו.

במסכת מנחות (מד א) אמר ריש לקיש: "כל המניח תפילין - מאריך ימים, שנאמר: 'ה' עֲלֵיָם יָחִיד (ישעיה לח טו) - "אותם שנושאין עליהם שם ה' בתפילין יחיו" (ר"ש"י שם). וביאר הב"ח (א"ח לו) שכשם שהוא הקפיד לשאת את שם ה' דבוק לגופו תמיד, כך יזכה וישקוים בו "וַאֲתָם הַדְּבָקִים בָּהּ אֲלָקִים חַיִּים פְּלֶגְמָם הַיּוֹם" (דברים ז ד) - בעולם הזה ובעולם הבא. והמהר"ל (ח"א שם) ביאר שהתפילין המונחות על הלב ועל המוח שבהם תלויים חיי האדם, כביכול מזינות את אותם האיברים ונותנות להם חיים.

וכך כתב בשו"ע הרב (לו א): "שנו חכמים: ליום הדין, אם יהיה זכאי במצות תפילין - כף זכות מכרעת, ואם פשע בהן - כף חובה מכרעת, שאין לחך גדולה בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין, שהקושה כל התורה כולה לתפילין... לכך צריך כל אדם שיאה זכר במצות תפילין וכל הזהיר בהן מאריך ימים".

## סיפור שבועי על אמן ותפילה

## מעשה אמונים

### מעשה בקדיש קודם 'כל נדרי'

מגדולי המאורות אשר העמיד ה' לישראל במאות השנים האחרונות, היה הגאון רבי אפרים הכהן בעל שו"ת 'שער אפרים'. מלפנים שימש כרב בעיר וילנא המעטייה, וברבות הימים הוצרך לעקור ממנה. היה זה כאשר גדודי הקוזקים יימו שמים פשטו על העיר וטבחו ביהודיה, בזמן גזירות ת"ח ות"ט הנודעות לשמצה.

אך בקושי נמלט רבי אפרים מתחת ציפורניהם של חיות אדם אלו, בהותירו אחריו כמה מבני משפחתו שלא זכו להימלט מהרעה. אחר נדודים ממושכים נקרא לכהן כרב העיר 'אויבן' שלימים נקרא 'בודה', וכיום הינה חלק מבודפשט בירת הונגריה.

בעיר אויבן שהייתה נתונה באותם ימים תחת שלטון האימפריה העותומאנית, התגוררה קהילה יהודית מכובדת. משעה שהכירו נכבדי העיר במרגלית היקרה שלא מצאה מנוח לכף רגלה, לא חלף זמן רב עד שמינה עליהם כרב ודין.

ביום הכיפורים הראשון לשהותו בעיר אויבן התגלה לעיני רבי אפרים מנהג תמוה; בני הקהילה עמדו על מקומם עטופי לבן כמלאכים, וחיכו בחרדת קודש לתפילת החזן. למרבה תדהמתו, לא פתח החזן באמירת 'כל נדרי', אלא באמירת 'קדיש' נרגשת, והציבור כולו ענה אחריו 'אמן' בכונה עצומה.

רבי אפרים שזה עתה עלה לכהן ברבנות העיר, ביקש בתחילה לבטל את המנהג המוזר שלא נמצא לו שורש בספרים. לבקשתו, שיתפורה אנשי העיר במעשה העומד מאחורי המנהג, ומששמע את הסיפור העומד מאחוריו, נחה דעתו ואף הוא החזיק במנהג זה. מעשה שהיה כך היה:

שנים רבות קודם לכן, דר בעיר אויבן איש ושמו שניאור ב"ד אפרים, שהיה מנכבדי קהילתו. הוא עשה חיל בהם, וכך נעשה מקורב למלכות, דבר שהעלה את קרנו בקרב יהודים וגויים כאחד.

ויהי היום, רוח שטות נכנסה בו בשניאור, וללא הודעה מוקדמת הוא נטש את אשתו וילדיו והלך לדור עם בת לעם נכר. הדבר התפרסם עד מהרה בעיר וגרם לזעזוע עמוק בקרב כל בני הקהילה.

נכבדי העיר התכנסו להתייעצות דחופה, שבמסגרתה הוחלט כי למרות מעמדו הרם של שניאור, אסור להם לשתוק על מעשהו, ועליהם להענישו בעונש חמור שירתיע אחרים מללכת בדרכו הנלוזה.

כיון שפניו של שניאור זה, עטורות היו בזקן עבות ששייחו לו מראה נכבד, נמנו וגמרו נכבדי העיר לגזוז ולהשחיתו, ובכך לשימו לשמצה לעיני כול.

כמעט יצאה מחשבתם אל הפועל, אלמלא נודע הדבר לשניאור בדרך עלומו. הלה, תחת שישוב בתשובה על חטאו, החליט לרדת עד שאלו תחתית; הוא ניגש אל הכנסייה הנוצרית ועד מהרה המיר את דתו, ואף שניה את שמו מיום זה ואילך לְסָרְגֶּטְשֶׁטְשׁ אִיְקָרְעִי - שם גויי מובהק.

לעומת זאת, אשתו ושני בניו: אפרים ואברהם שמש, ונתור נאמנים ליהדותם בכל נפשם ומאודם. אדרבה, התחזקו עוד יותר במצוות התורה והרבו בצדקה וחסד ככל יכולתם. אף בני הקהילה לא הפנו להם עורף, ותמכו בהם בכל הזדמנות.

למרבה הפליאה, ברבות הימים התברר כי אף שניאור לא בגד בעמו. אדרבה, הוא ניצל את מעמדו החדש כדי להמליץ טוב על יהודי העיר אויבן וסביבתה, ובכל הזדמנות שיכול היה להתייב עם אחיו, עשה זאת בחפץ לב. מלבד זאת, עד סוף ימיו, בכל ערב שבת ובכל ערב חג היה מחלק בסתר סכומי עתק לעניי העיר היהודים.

באחד המקרים הציל שניאור את אחיו מסכנת גירוש, בניצולו את קשריו כדי לסכל עלילת דם שזממו שונאי ישראל כדי לגרום לגירוש יהודי העיר. בחכמתו הוא הצליח לחשוף את התרמית לעין כול, ולגרום לכך שהמעילים השפלים יוצאו להורג תחת שצטא מזימתם אל הפועל.

בתחילה התקבלו מעשיו בחשדנות מרובה בקרב היהודים. בצדק חששו הם שמא פועל הוא בערמה ומניעיו אינם טהורים. אולם ככל שחלפו הימים והשנים, ניכרה כוונתו הטובה. התברר כי על אף שהתקשה לשוב לחיק אמונתו, המה ליבו מנגועים לעבך המפואר שהשליך אחר גוו, והוא בחר להשקיעם במעשיו אלו.

ככל ששבה ועלתה קרנו של שניאור בקרב היהודים, כן ירדה היא בקרב הנוצרים. משהבינו כי ליבו של ידום החדש אינו שלם איתם, החלו להתנכל אליו ולא החמיצו כל הזדמנות להרע לו ולפגוע בנכסיו. חזיו הפכו לקשיים מנושן, אולם הוא לא חדל ממעשיו הטובים.

שאלה מעניינת נשלחה באותם ימים מאויבן העיר אל גדולי הדור שבאותם ימים, הלוא הם מהר"ם פאדווה ורבי אליהו הכהן אב"ד קושטא: האם ניתן להעלות את בניו של שניאור לתורה בשמם ובשם אביהם כנהוג, או שמא יש להימנע מהזכרת שמו בבית הכנסת כדי לבזותו. הגאונים השיבו כי מעשיו הטובים של המומר מוכיחים כי שב מטעותו בלב שלם, וכיוון שכך מן הראוי לקרבו ולעודדו ואף לכנותו 'רבי כנהוג, אולי מתוך כך ישוב לאמונתו בלב שלם.

ימים ושנים חלפו. שניאור שכבר הגיע לגבורות הלך והתקרב לאחיו. בערב יום הכיפורים, כאשר חש כי קיצו קרב, ביקש שיישאוהו לבית הכנסת, שם כבר היה כל הקהל מכוונם לתפילת 'כל נדרי'.

הכול הפותעו כאשר נעמד שניאור בשארית כוחותיו, ואחר שביקש רשות לשאת דברים בפני הקהל, אמר בקול דומע:

"הן בוודאי ידוע לכם, אחייי האהובים, כי בכל עשרות השנים האחרונות הפקרת את גופי, ממוני ונשמת למועכם. מה שאינכם יודעים הוא כמה סיגופים עשיתי וכמה דמעות שפכתי בכל אותן שנים כדי שיכפר לי ה' על פשעי הנורא.

אנא, אחיי, אבקש מכם שבעה קדושה זו, כי בעומדכם להעתיר בעדכם ביום הכיפורים הקדוש והנורא, העתירו אף בעדי, שתתקבל תשובתי לפני ריבונו העולמים, ויקבלני תחת כנפיו באהבה".

שניאור התיישב על מקומו באפיסת כוחות, ומיד קם והוסיף בקול מרוסק: "חש אני כי קצתי קרב. עוד זאת אבקש מכם, כי בכל שנה ושנה, טרם 'כל נדרי' תאמרו 'קדיש' לעילוי נשמת המיסורת...".

שניאור חדל מדבריו והביט בצפייה נכבדי הקהל שעמדו סביבו. משהבחין בראשם הנד מטה בהסכמה, צנח מיד על מקומו ללא רוח חיים.

מאותה שנה ואילך שמרו בני הקהילה את הבטחתם באדיקות. וכך, במשך השנים הרבות שחלפו מאז, הקפידו בכל שנה לומר קדיש טרם תחילת 'כל נדרי' לעילוי נשמת המומר הצדיק, רבי שניאור ברבי אפרים. ואף אחר שעלה הגאון בעל 'שער אפרים' לכהן כרבם הסכים לשמר את מנהגם, ואף הוא אמר קדיש אחריו.

1/ מלודות חכמי ישראל (גרינלנד) עמ' 41 בהערה  
2/ וראה שו"ת מהר"ם פאדווה סי' פז; שו"ת זקן אהרן סי' צ"ה